

II

KRIŽ

VSEBINA	MOTTO	1
UVOD		2
SLOVENSKO KATOLIŠKO MLADINSTVO		5
ČLOVEK V RAVNOTEŽJU		14
PROBLEM NAŠE VERNOSTI		17
O SVETIH ZNAMENJIH		25
RAZGLED / SVETOVNA ZVEZA MLADINE		28
NEMŠKI QUICKBORN		29
MLADINSTVO NA NEMŠKEM IN NA SLOVENSKEM		32

1+2

JANUAR + FEBRUAR 1929

I Z H A J A D E S E T K R A T N A L E T O

Stane za dijake 30.— Dinarjev, za vse druge 40.— Dinarjev, za Italijo 12.— Lir. List izdaja konzorcij „Križa“; za konzorcij in uredništvo oblastem odgovoren Dr. Stanko Gogala v Ljubljani. Tiskajo J. Blasnika nasledniki v Ljubljani. Za tiskarno odgovarja: Mih. Rožanec. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. 5. Uprava ravno tam. Pri plačevanju lista prosimo naročnike, naj plačujejo v Jugoslaviji le po čekovnih položnicah „Križa“ št. 10.815; v Italiji pa po položnicah „Katoliških misijonov“, Trieste št. 11 / 1670. Kdor izpremeni naslov, naj takoj javi upravi.

Vsa p. n. založništva in upravništva prosimo, da nam pošiljajo v oceno in zameno svoje publikacije.

PREJELI SMO:

DER STURM, Berlin, Januar 1929. (Vsebina: Junge slovenische Kunst.)

I

GOSPOD, daj nam, da bomo vredni hodili po poti, ki smo poklicani nanjo, v vsej ponižnosti, miroljubnosti in potrpežljivosti, prenašajoč drug drugega v ljubezni, iskreno hoteč ohraniti enotnost duha v znamenju miru. Eno telo in en duh, kakor smo poklicani v enem upanju našega poslanstva. En Gospod, ena Vera, en Krst, en Bog in Oče vseh, ki bivaš nad vsemi in po vseh in v nas vseh. Vsakemu izmed nas pa daj Milost po meri obdarovanja Kristusovega, dokler ne pridemo do enotnosti Vere in do spoznanja Tvojega Sina in do polne možnosti in do starostne mere polnosti Kristusove, da ne bomo več nezreli in ne bomo padali semtertja in se ne bomo majali pod vsakim naukom vetrovim in pod slepili in pod prevarami človeškimi in v zavedenosti zmotni, marveč da bomo resničnost v ljubezni in da bomo v vsem rastli k Njemu, ki je glava, Kristus ...

PAULUS,
EFEŽANOM

4,
1--6.

S pričo obilice slovenskih listov, ki po vrsti vsi čutijo težko pomanjkanje umskih in gmotnih moči, je vprašanje upravičenosti dano pri vsakem listu, a je zlasti važno pri novem, mladem listu. Dasi ima naš list za seboj že dobo štirih dejanskih let, je vendar dejstvo, da si mnogi še danes niso na jasnem, kaj je pravzaprav z njim. In vendar je pravtako gotovo, da ne raste danes noben slovenski list iz globlje notranje potrebe kakor ravno „Križ“. Raste iz osnov novega rodu, ki čuti po eni strani, da se je današnje pojmovanje življenja, človeka in družbe v veliki meri preživelo, da je v veliki meri poplitvelo, ki po drugi strani čuti, voljo, moč in potrebo, da se pripravlja za reševanje naloge, ki jo bodočnost stavlja nanj.

Mnogi smatrajo „Križ“ za dijaški list in ga kot takega sodijo. Njih mnenje je upravičeno v toliko, da je res prav dijaštvo v svoji zdravi neposrednosti začutilo najprej in najiskreneje notranje nesoglasje med potrebami in težnjami časa ter današnjim javnim dejstvom. Prav dijaštvo je začutilo potrebo po novi orientaciji, kakor jo vsak dan očitneje zahteva naša doba sama. A naj si je tudi zgodovinsko resnično, da je redno ravno dijaštvo ustvarjalo slične prelome v nazorih, je pravtako gotovo, da jih ni ustvarjalo zato, ker so bili dijaki, marveč zato, ker so bili mladi in bistri. Tako tudi v našem slučaju nimamo opravka s samo dijaškim pokretom, ki preneha z dijaško dobo, marveč z vstajajočim novim rodом, ki bo toliko manj dijaški, kolikor bolj bo odraščal rod dijaškim klopem.

„Rod (generacija), ta dinamični spoj množice in posameznika, je najvažnejši pojem zgodovine in tečaj, na katerem se vrti. Generacija je človeška vrsta v onem strogem pomenu besede, ki ga temu terminu dajejo naravoslovci. Njeni člani prihajajo na svet z določenimi tipičnimi značilnostmi, po katerih so si med seboj podobni, a različni od prejšnje generacije.“ (Ortega y Gasset). S tako menjavo rodov moramo računati tudi mi. Danes nam vsi znaki glasno pričajo, da smo v prehodni dobi, da se budi nov rod. Kakšen je značaj, kakšno hotenje nastajajočega rodu je težko reči, kajti je v stadiju razvoja in ga ni mogoče opredeljevati po njegovi končni razvojni stopnji; razvoj se ne vrši po kakem vnanje programskem hotenju, marveč iz notranjih kali njegove narave.

Ena značilnost takega rodu je sama po sebi dana: borbenost in kritičnost napram vsemu, kar pride z njim v stik, napram vsemu, kar ga obdaja. S samim dejstvom, da hoče samostojno razviti moči, ki jih je začutil v sebi, zavzema stališče do vsega po tem, ali ga v njegovem hotenju ovira ali podpira. Ker je „Križ“ glasilo tega raz-

vijajočega se rodu, je samo po sebi razumljivo, da je prav to ena njegovih prvih dolžnosti: opredeljevati stališče do vseh sodobnih pojavov in tako vedno jasneje in izraziteje spoznavati svojo pot, ki naj vodi v novo dobo. Tako delo ni lahko, kajti z lastnimi močmi si mora utirati pot naprej in se braniti nazaj. „Na eni strani velika večina tistih, ki se drže uveljavljenega, na drugi skromna manjšina, predstraža duha, čuječe duše, ki v daljavi slutijo neodkrite dežele. Usoda nekaternikov je, da jih ne razumejo. Kretnje, ki jo je povzročil pogled na nove pokrajine, ne more prav tolmačiti četa, ki prihaja za predstražo in še ni dospela na višine, odkoder se vidi terra incognita. Zato živi predstraža manjšine v nevarni sredini med neznanim, kar si mora osvojiti, in med zaostalo množico, ki jo napada od zadaj. Dočim gradi novo, se mora braniti proti staremu in mora držati kakor pri zidanju Jeruzalema hkrati za plug in za meč.“ (Ortega y Gasset).

Zaradi take borbenosti pa še nikakor ni potrebno, da bi bil list razdiralen, kakor se je že včasih očitalo našemu listu. Jasno je, da je vsaka nova stvar, ki se s staro ne krije, zanj v neki meri razdiralna; razdiralna pa je prav zato in le v toliko, v kolikor je konstruktivna za svojo stvar. Ni pa res, da bi bil kdaj list imel razdiralen namen v tem smislu, da bi samo razdiral in ne mislil na ustvarjanje. Tudi ni list nikdar nastavil sekire enostavno na vse, kar je bilo v veljavi doslej. Nasprotno, ravno trdnih temeljev bi radi, temeljev, ki jih sedaj komaj vidimo, tako so pogreznjeni v vnanjosti. Trdno smo prepričani, da je temelj pravega iskrenega krščanstva, kakor ga hrani cerkev, edini trdni in neporušni temelj, na katerem more graditi naš narod svojo bodočnost. Smo pa pravtako prepričani, da ni še vse, kar kdo postavi na ta temelj, organski produkt njegov in mislimo, da je stojnica, ki jo pdo postavi v cerkvi, prav tako malo božja kakor ona pred cerkvijo. Ko je Kristus podil kupce iz templja, ni podiral ne svetišča ne judovstva. O enem pa smo trdno prepričani: iskrenost, brezobzirna iskrenost do sebe samih, do bližnjega in do družbe pravtako kakor do Boga nam edina more ohraniti naše življenjsko zdravje. Zakaj bi bili farizejsko krivični do samih sebe in krivično trdi do svojega bližnjega, ko vendar vemo, da taka krivičnost škoduje na obe strani? Če se je doslej morda kdaj borbenost bližala agresivnosti, drznosti, se ni to zgodilo nikoli načelno in se bo poslej še manj. Z vsemi plemenitimi in dobromislečimi bi v miru radi gradili za kar najlepšo bodočnost tega, kar je nam vsem sveto: srečo posameznika in naroda.

Dobro se zavedamo, da bo bodočnost pač taka, kakršni bodo ljudje, ki jo bodo tvorili. Zavedamo se, da bo toliko globlja, toliko ubranejša, kolikor globlje in usovršenejše osebnosti bodo posamezniki. Zato tolikšna skrb, da nam zraste čim več osebnosti, ki bodo dihale z vsemi koreninami svoje narave, ki bodo do čim višje mere razvile vse svoje naravne sile, ne iz kakršnihkoli vnanjih razlogov, marveč iz resnične nuje, iz resnične ljubezni do sebe, do bližnjega in do Boga. Kdor pa se hoče v tej smeri razvijati, mora biti vedno iskren do samega sebe, do bližnjega in do Boga in se ne sme uklanjati ne na desno ne na levo radi vnanjih človeških ozirov. Morda je včasih prav ta iskrenost neprijetna, a je prav zato nam vse tem bolj potrebna.

Iz takih notranje resničnih ljudi naj bi se prenovila i družba, ki bo leha prav v svojih temeljih, v premalo človeških in božjih odnosih med poedinci, stanovi in sloji. Samo notranje preroden rod, ki je našel zopet pravi temelj človeški naravi, bi mogel izvesti velikopotezno ozdravljenje današnje bolne družbe. Zato naša stremjenja ne gredo le za ustvaritvijo močnih poedincev, marveč v prav toliki meri tudi za občestveno rastjo, ki naj nam vzgaja globok smisel za skupnost.

V taki obnovi družbe in njene kulture vidimo svojo nalogo in svojo bodočnost. Vemo, da tako obnovo moremo doseči v čim globlje in iskreneje pojmovani resnici, ki nas bo osvobodila. Iz nje nam morajo rasti v vedno širših krogih nove dobrine, da bomo našli zopet sebe in narod. Mladost našega hotenja, sila naših zmožnosti mora biti posvečena temu plemenitemu naporu utiranja poti v novo dobo. Kajti:

„Vsak rod ima svoje lastno zvanje, svojo zgodovinsko nalogo. Nad njim visi neizprosni imperativ, da te neznatne kali razvije in svoje bistvo izoblikuje po podobi svojih zmožnosti in stremljenj. Dogaja se pa, da rodovi kakor posamezniki greše proti svojemu zvanju in puščajo neizvršeno svojo nalogo. So v resnici rodovi, ki odpadajo od samih sebe in se izmikajo kozmični nameri, ki je stavljena vanje. Namesto da bi se odločno lotili dela, ki jim je naprej določeno, so gluhi za priganjajoči glas svojega poklica in raje še naprej životarijo v mislih, uredbah in užitkih, kakor jih je ustvaril rod pred njimi, ki pa ne soglašajo več z njihovim bistvom. Jasno je, da pred odkazanim zgodovinskim mestom ni mogoče nekaznovano zbežati.“

(José Ortega y Gasset).

Slovensko katoliško mladinstvo

(Idejno-zgodovinska skica.)

Čez našo zemljo gre čas: žitnice se praznijo, mlado žito zori, setev raste proti nebu. Stvarnik se javlja v čakajočih in ljubezen rodi. Z dostojanstvom in odgovornostjo moramo govoriti o mladem liku sodobnih slovenskih katolikov: o mladinstvu.

I.

Vsak pojav ima obliko in vsebino. In ker je že oblika, v kateri se energično stremljenje mlade generacije javlja, nenavadna, skoraj napačno velikopotezna in radi tega dvomljiva, zato je treba najprej govoriti o obliki javljanja in orisati njen zmisel. Že zunanemu pojavu moramo dati pravilni povdarek, če hočemo stopiti z nekim ravnotežjem pred vsebino pojava.

Za njegovo obliko rabimo besedo pokret ali gibanje. Kaj se pravi to? Pokret je neka svobodna občestveno-intenzivna miselnost, ki jo nosijo duhovno skupni in zato materielno neorganizirani posamezniki. Dva momenta sta v tej definiciji razvidna: individualna svobodnost in občestvena vezanost. Prva iz idejno-osebnostne odrešilnosti, druga iz idejno-socialnega apostolstva. Obe tvorita neko napetost in s tem neko dinamiko: vibriranje, pretakanje, gibanje. Pokret je torej že v svojem bistvu oddaljen od statično-mehanskega pojmovanja življenja. Ne da se spraviti v formulo namernega in koristnega etosa, marveč trga nasipe in ljubi vsepreplavljajočo brezbrežnost. Poteza dinamične radikalnosti si sproti ustvarja svojo obliko. Ne ljubi počitka, udobja, taktike, preračunanosti in vzgojne smotrnosti. Radi tega pokret v svoji primarnosti ne more biti organizacija. Kajti organizacija je od zunaj diktirana in v zunanjem ustroju utemeljena slučajna skupnost, ki hoče iz skupno postavljenega principa doseči kak namen. Organizacije radi tega niso brezpomembne: so sredstva, ki mnogo pomenijo. Toda četudi psihološko ustvarjajo, n. pr. premagujejo strah, egoizem, udobnost, zadržujejo zlo v osebi in družbi, vendar duhovno-elementarno ne morejo ustvarjati in posegati v usodo, kajti ves usodni svet se razodeva v duhovno-elitnem principu. To se dogaja zgodovinsko-reaktivno v osebnostno-duhovno sorodnih in zunanje neorganiziranih pokretil. Zunanja organiziranost in duhovna skupnost: obe nosita v sebi nujnost in upravičenost. V kritičnih časovnih prelomih pa so primarna in odre-

šujoča elementarna duhovna gibanja, ki vnašajo po mladostno širokih in pripravljenih posameznikih iz svoje občestvene žareče pragmate v vse človeške časovne in prostorne tvorbe (torej tudi v organizacije) nove idejne orientacije in osebnostne centralnosti.

Vsak pokret je elementaren: ni hoten, nameren, preračunan, marveč se pojavi na vesoljno-zakonit način. Kozmično ravnotežje ni nikdar statično: vedno se njegove polarnosti zavezujejo in razvezujejo. Vse velike in majhne zgodovinske akcije in reakcije človekovega duhovnega in telesnostnega življenja se nabirajo in odražajo najpogosteje v zaokroženih miselnostih kakega izbranega kroga ljudi. V takih kolektivno-usodno povzrokovanih idejnih družinah se življenjsko manifestirata časovno potrdilo ali kazen. Četudi posameznikom takega kroga njihova poklicanost ni slepo orodje božje, marveč naloga in velik etičen postulat, in četudi z izvrševanjem naloge nujno vnašajo v svoj napon individualne in kolektivne primesi, vendar se taki navidez kapriciozni in nenavadni naponi posameznikov in krogov ne smejo razlagati pod nobenim pogojem le iz njihovih biološko-psiholoških razpoloženj ali iz splošne miljejske teorije, marveč (kakor že pri posameznem človeku) iz metafizičnega ozadja. „Deus lo vult“. Ta ugotovitev je važna in polna posledic. Kulturna zgodovina priča, da se vesoljna božja smotrnost razodeva med drugim v sunkovitih idejnih podvigih, ki jih nosijo in sprožajo osebnosti. In to tem bolj, čim več osebnosti je ideja zajela in čim večje etične sozachteve je nanje stavila. Ideje so izraz onostranstva, vez med snovnostjo in nadsnovnostjo ter regulator življenja. Najbolj kolektivno usmerjene ideje so najbolj plodne. Pokret pa razen iz ideje ni plodovit samo iz kake fine človeške psihologičnosti, marveč iz nekega mistično-osebnega nadrealnega zaleta. Tu se oblika idejno-osebnostnih pokretov sreča z umetniškim javljanjem. Pokret združuje ravnotako snovno konkretnost kot umetniško-proroško intuicijo in religiozno prepričanost. Ravno v tej veliki elementarni sintezi je pokret največji socialni pojav, ki kaže v svojem procesu tri bogate clemente: vzvišenost ideje, elementarnost njenega dožitka in odgovornost njenega oblikovanja.

Človeška kulturna zgodovina razodeva posebno v svojih mitično-zgodovinskih poglavjih dejstvo, da ne velja izključno niti historični materializem, niti tega ideje delajo zgodovino. Vsako kulturno-zgodovinsko razdobje nosi važno individualno potezo, kjer sta oba momenta zvezana in prepletena: človek in ideja. Ideja, ki je socialna, raztegne to življenjsko oblikovanje enega človeka v kolektivno ši-

rino. Njeno oplajanje združuje isto doživljajoče posameznike in tako nastane življenjski val, ki ga zazna kulturna zgodovina kot pokret ali gibanje. V tej obliki se vrši vsaka renesansa in regeneracija na kulturnem in verskem polju. Čim večja je duhovna absurdnost časa, s tem večjim elementarnim naponom se dvigne kulturna reakcija in tem polnejši Milosti so religiozni pokreti. Čim bolj je absurdnost razvidna socialni psihologiji, tem večji zalet imajo gospodarsko-politično usmerjeni pokreti. Čim manjša je nujnost in čim manjši je obseg, tem manj je razviden etičen postulat in tem večja je nevarnost enosmernega strujarstva. Čim večja pa je časovna upravičenost in čim usodnejša je pot, tem večja je tendenca po objetju vse problematike. Vsak resničen pokret išče širokosti in prepletenosti in hoče postati splošen kulturni pokret. Če pa hoče v taki obliki čim prej in čim trdneje razrasti v širino in globino, mora temeljiti na metafiziki.

2.

Kakor smo spoznali, da je ontološka oblika takega pojava v zgodovini znana, v usodnosti fiksirana, v družabnosti smotrna in iz bivanja preprosto-elementarna, tako vemo iz izkustva in pričevanja, da je vsebinski obseg pojava priličljiv in zato vedno drugačen. S tem spoznanjem nam je govoriti o posebnem pojavu takega kulturnega vala med slovenskimi katoliki, o mladinstvu. Njegov vsebinski obseg pa ni tako jasen brez zgodovinskih predpogojev. Da torej razumemo vso njegovo individualnost, samoniklost in posebno zgodovinsko upravičenost, moramo pregledati tla, ki so ga pognala in okoliščine, ki njegovo rast določujejo.

Vsaka rasna edinica, rastoča iz delujočega pokrajinskega ozadja, tvori usodno skupnost. Vsi krvno sorodni, po jeziku sorodni in po usodi sorodni manifestirajo skupno voljo: rastejo iz skupne mitično-zgodovinske tradicije in iz skupnega teženja po vrednotah. Slovenski narod, po številu majhen, po zemlji enoten, je od preseljevanja narodov del evropskega človeštva. Kot priča naša kulturna zgodovina, je bila njegova pozicija zunanje pasivna in notranje aktivna. Bodisi iz stalnega odboja do vzhodnih zemelj (Madžari, Turki), bodisi iz močnega kulturnega vpliva germansko-romanskih sosedov, se je narodni genij usmeril pretežno zapadnoevropsko. Zato smo se udeleževali vseh kulturnih gibanj dolgo časa vodilnega zapada. To se pravi: vplivi raznih kulturnih, verskih, umetniških in celo gospodarskih akcij so segali v večji ali manjši meri do nas in po zakonu nekega

življenjskega sozvočja vzbudili med nami večinoma po času sekundarne, toda po biti primarne in samonikle življenjske pojave. Ta valovanja niso bila mehanična, marveč nujna in polnokrvna ter so poleg materialnih pogojev in vzrokov izobličila življensko resničnost, zrelost in praktičnost narodne celote slovenstva.

Glavno določenost pa je dobilo slovenstvo v svoji metafizično povdarjeni naravi s tem, da je prejelo krščansko blagovest iz katoliških rok. Četudi so katolištvo poleg slovanskih bratov prinesli v večji meri nemški in laški apostoli, vendar se je iz prvotnega rasnega odpora kmalu rodila duhovna pripravljenost. Vse do danes je narod ostal katoliški: poganske mite in religiozne vsebine je zamenjal ali napolnil z višjimi krščanskimi. Pa še več: iz neke naravne nagnjenosti se je oprijel katolištva, ne samo kot življenjskega stila, marveč kot človeka nujno odrešujočega procesa. V podtalni zvezanosti z zapadom je živel narod duhovno življenje katoliškega človeka v srednjem veku. Iz zemlje, tradicije in lastnega jaza je oblikoval svoje najresničnejše bistvo: religioznost. Veselje in trpljenje, užitek in žrtev niso določile kakega biološkega narodnega heroizma, marveč neko skoraj življenjsko naivnost, ki temelji še danes na zadnji popolni prepričanosti: veri. Vemo, da je bil ta temelj tako močan, da je hranil vso ostalo življenjsko širskost slovenskega človeka skozi vsa stoletja, da je pognal iz sebe narodno poezijo, umetnost in na družabnih šegah in plemenitih normah temelječo socialnost. Vemo, da je stopil narod iz srednjega veka v novi vek v velikem doživetju reformacije, ki pa ni bila toliko sopovzročen del nemške dogmatske, marveč naravnosten izraz slovenskega metafizičnega stremljenja. Ta silni religiozni dogodek slovenske zgodovine nam je dal prvo slovensko knjigo in odprl pot v novi čas. Skrivni ogenj naše usode pa je gorel še neprenehoma skozi vsa tri naslednja kritična življenjska stoletja. Avtonomnost prosvetljene dobe nam ni ukradla ravnotežja. Kakor polž se je zavila religiozna intimnost slovenstva, dokler ni prišla doba romantike in podelila mitu, tradiciji in nerazložljivim misterijem novo upravičenost. Narodni čut, ki ga je sveta vera skrbno čuvala, se je razodel in stopil na ravnino evropskih političnih stremljenj. Obenem je začel po vsem evropskem svetu stopati v javnost nov faktor: telesna svoboda, ki pa se ni pravilno razvezala. Takrat je močna in bogata osebnost slovenska začela dolgo vrsto vodilnega slovenskega duhovništva, ki je stopilo tako tesno k narodu, kakor morda nikjer drugje. Oni so dali slovenskemu katoličanstvu individualno barvo. Kot vodje narodnega in verskega življenja so vodili

usodo vsega rodu. Zato so v osameli skrbi pred modernim poganstvom stopili na kulturno polje in pogledali udirajočemu sovražniku v obraz s tem, da so na temelju bojevne prožnosti začeli organizirati katoliške pristaše po interesnih sferah.

Aetas catholica militans je postala triumphans. Prepotrebni napisi na prosvetnem in političnem polju so bili zgrajeni, napad ateistične civilizacije je bil odbit. Četudi nekateri veliki glasniki (Mahnič) niso dovolj široko in življenjsko pojmovali odhajajočega in prihajajočega človeka in četudi je bramba katoliških misterijev s pomočjo zunanje organiziranosti dvomljiva in razložljiva predvsem iz sospremljavajočega narodnega boja, vendar je vsa doba pred svetovno vojno v svoji katoliški civilizaciji in kulturi bila nujna. Ta napeta nujnost je bila vsa življenjska, sveža in plodna, ker jo je hranila genijalna postava največjega klasika slovenskega duha, Kreka. S svojo močno in sugestivno osebnostjo je vezal in prepletal ljudi in ustanove, mladino in vrednote, pristaše in stranko ter celo vernike in Cerkev. Krek, ki je bil že po svoji naravi širok, globok in veder, je bil proti namernosti ali smotrni zunanosti. Bil je vodja elementarnosti, valujoče življenjskosti, nikdar pripravljene manifestacije. Bil je temeljno ozadje, ki je prepletalo in hranilo ves organizem. Njegova genijalnost je bila živ program. To se je pokazalo po njegovi smrti, ko je zavladal zopet papirnat program. Udobna varnost in preveliko zaupanje v sredstva in preteklost sta peljale slovenskega katolika vedno bolj na periferijo in edinole v politično agresivno smer ter ga začele vztrajno oddaljevati od duhovnega žarišča. Tako je nastajala sicer dobra politična kompaktnost, obenem pa vedno usodnejša socialna neenotnost, vedno slabše kulturno-ustvarjajoče stremljenje, neenotnost v vodjih in metodah, pomanjkanje širokogrudne iskrenosti, ognjevitosti in — česar nihče s strahom ne opaža — vedno medlejša religioznost na deželi in po mestih. Slovensko katoličanstvo je zato danes v krizi. Med idejo in resničnostjo bo sicer vedno razdalja in nobeno katoličanstvo — tudi slovensko ne — nikdar ne bo popolno, toda naš današnji položaj kaže poleg življenjske neokretnosti neko sterilnost, ki postane za bodočnost lahko usodepolna. Kajti nihče ne more tajiti, da bo v Evropi kmalu postavljen katoliški človek pred strahotno preizkušnjo. In zato ni čudno, da se je iz takega slovenskega organizma dvignil najmanjši med majhnimi in energično zarisal drugo smer.

3.

Slovensko katoliško mladinstvo je evropsko in slovensko povzročen pojav. Ni skonstruiran ad hoc, ni duhovni šport, pedagoški problem, tajna organizacija, estetska kaprica, strankarska revolucija, religiozna sentimentalnost, marveč idejno jasen in časovno nujen osebnostno - kulturni pokret. Začne s prvim trenutkom osebnostno-idejnega spraščanja iz mehansko-tradicionalnega duhovnega okvirja in iz materialističnega telesnega življenja. Začne z osebno poklicanostjo, ki gre skozi etičen napon do najširje intenzivnosti celotnega človeka. Kadar se tisto trenutno osišče zavrti v trajno žarečo osebnostno rast in ustvarja vedno nove pozitivne realnosti, tedaj pristopi idejno-kolektivna poklicanost in združi dva, tri, deset, sto sorodnih ljudi v skupno uporniško-usodno pot. Tako nastaja in raste slovensko mladinstvo. In ta rast je na eni strani kot evropsko povzročen pojav neko družabno valovanje, na drugi strani pa kot slovensko povzročen pojav neko kulturno valovanje.

Zakaj evropsko družabno gibanje? Zaradi nesoglasja med zdravim človekom in med lažnjivo obliko zunanje dejavnosti. Človekova mladost je namreč tista doba življenja, ki stoje v njej vitalne vrednote v ospredju. V današnji družbi pa ni neposrednega odnosa do teh vitalnih vrednot, kajti bistvo naše človeške družbe določujeta koristnost in ocenjevanje vseh pojavov po vprašanju koristi in škode. Kadar stopi zdrav in odkrit mladostnik v aktivno življenje, zadene ob družbo. Vsa kulturna družabnost je danes historično racionalizirana. Vsak mladostnik mora videti v družbi kompliciran razvoj, ki je tako obtežen s historičnimi oblikami in tako utesnjen v raznovrstne zamotane zgodovinske predpogoje, da človek ne more najti edinstvenega razloga za družbin obstoj. Tudi ne čuti potrebe, da bi si prisvojil historično nujnost in utemeljenost današnje kulture kot določujočo silo zase in za svoja dejanja. Zato si stojita vsaka zunanja družba in resnična ter odkrita mladina v ostrem nasprotju med seboj. Vsako tako dejstvo priča o močni pedagoški in socialni krizi. Družabni materializem in filozofska egocentričnost sta privedla Evropo do mamonističnih ekscesov, ki a priori ne spoštujejo človeka, kaj šele mladega človeka. Koristnostni etos smatra mladost le za potrebno zlo: za pripravljalno dobo življenja. Jasno je torej, da nastane tako vitalno osveščanje v dobi nasilnega odnosa do življenja, v dobi oficijelne discipline, egoizma, nezaupanja, krivičnosti in da se odigra v obliki močne reakcije. In ta akt mladega življenjskega odpora, ki

je zraven tega imel vplivne predhodnike (Nietzsche, Bergson), ni postal svarilo samo za pedagoge in bratska roka socializmu, marveč elementaren duhoven protest sploh. Zarisalo se je nasprotje med dvema generacijama in ustvarilo iz biološke krize duhovno krizo. Odgovornost, ki razliko dveh človeških rodov težko pogloblja, je tako edinovrstna v človeški zgodovini, da doživlja mlada generacija ta upor sinov proti očetom kot nadindividualno usodno dejstvo. Vitalne vrednote so ji postale temeljno merilo. Vendar je skozi njihov močan geysir planil v mlado dušo nujno tudi pojmi mlade urejajoče modrosti. In kakor bi padel v vodo kamen, so se rastoči krogi dvignili proti vsem stranem življenja in zajeli vso mladostno stavbo. V stvariteljskem teženju so se marsikod vzpostavile pravilne polarnosti, skoraj v vseh mladih očeh pa so ugasnile pogojne vrednote evropskega človeštva in srce samotno mladega je zahrepenelo skozi preprosto bistvenost in veselo resničnost po sveti objektivnosti. Religiozna žeja se je polastila rastočih. Telo je postalo simbol organičnosti, ki edina omogoča razumevanje vse bitnosti. Ta nova biocentrična metafizika premaguje v mladi generaciji stališče preteklega mehanskega svetovnega pojmovanja. Opisani reakcijski proces je v svoji uporni vitalnosti temeljna forma evropskega mladinskega pojava. Osnovna zavest tega upora se je javila tudi v slovenski mladini, ki se je s tem nehote navezala na ostalo evropsko mladino in dobila v tem pradoživetju značaj kozmopolitizma. Kakor so namreč družabni in osnovni človeški problemi v zapadni Evropi isti, tako je bil vsej mladi evropski generaciji skupen pojav reakcije.

Reakcija sama na sebi pa še ne zadošča. Vsak upor mora pokazati tudi tisto sveto sliko, radi katere se je dvignil, in jo skušati uresničiti. Vsaka reakcija mora poleg usodno-negativne poteze vsebovati tudi višjo pozitivno in jo na razno-individualen način razprostrti nad vso bližjo organsko življenjsko edinico (družine, narod). Kakor je v Franciji Bergsonova filozofija v veliki meri vplivala na mladino: povdarjanje dejanja, odgovornosti, metafizike; kakor je anglosaksonska rasa oblikovala šport, ki ne sme biti zgolj telesna vaja, marveč izraz vitalnosti, in rodila verski pojav kvekerjev; kakor se je v nemškem narodu stvorilo zelo značilno nemško mladinsko gibanje, ki se je spočelo v liberalni, marksistični, protestantski in katoliški mladini, obseglo vso človeško sodobno problematiko in postalo kulturni tvorec tem bolj, čim bolj se je preneslo v življenje in na polarnost subjekta in objekta, tako se je iz slovenskih versko-kulturnih vzrokov dvignilo slovensko mladinstvo. Toda medtem, ko

je v nemškem mladinskem gibanju bila vitalna revolucija ponekod bistven in glavni proces, tako da je zamudilo marsikako kulturno izhodišče, pa je v slovenskem pokretu isti proces bil le uvodna fanfara in vzbujajoči moment slovenske katharzis. Majhno in silo trpeče slovenstvo je mladostnike z nekim pravilnim ekonomskim principom takoj usmerilo v svoje okrilje in mu naložilo konkretne naloge. Zato slovensko mladinstvo ni samo evropsko, marveč — in to najbolj — slovensko povzročen pojav. V drugih narodih je to mladinsko valovanje imelo svoj začetek v izvenkatoliški mladini in je od tam zajelo mlade katolike, na Slovenskem pa se je rodilo v katoliški mladini in v njej tudi ostalo (četudi opazamo slične znake na skupini krog „Mladine“). Že iz zgoraj povedanega vemo, da nam je katolištvo v precejšnji meri živo hranilo narod in njega kulturo: zato je bila baš v religiji tista vzmet, ki jo je mlada slovenska uporna duša sprožila v podzavestnem kontaktu z ostalo evropsko mladino. Slovensko mladinstvo je z vitalnim uporom stopilo v svojo domačo katoliško sfero, ki ga je notranje uredila in pripravila za evolucionistično pot.

Za smer pokreta so bila odločilna mnoga — deloma že omenjena — spoznanja na sociološko-verskem polju. Pomanjkanje narodno-življenjske centralnosti, oslABLJENA kulturna intenzivnost, prevelik razloček med osnovnim ljubezenskim primatom religije in med materialistično civilizacijo pričajo, da katoliška religiozna prabitnost ni več tako sveža in direktna, marveč se vedno bolj skriva v dnevno konfesionalnost ter se razblinja v partikularizem in strankarstvo. Usmeritev katolikov po koristolovskem, mrtvotradicijskem družabnem etosu je religiozna veleizdaja, ki kaže tragičnost zgolj zunanje organizirane enotnosti človeškega elementa v slovenskem katoličanstvu. Cerkev je že po svojem bistvu in poslanstvu najstrožja nasprotnica sekularizacije. Kajti družba jo hoče vedno nadkriliti in ji zato odreka bitno življensko originalnost, samoniklost in neposreden vpliv na življenje. Če se družbi to posreči (in danes se ji je to marsikod!), potem je vera privatna zadeva, med katoliki samimi pa podedovana nedeljska zadeva in Cerkev sama ni več neprestana realnost, ki jo živo čutimo v vsakem trenutku, marveč je specialna zunanja organizacija v svrhu pomirjenja religioznih potreb. Vsa ta spoznanja diktirajo neustrašen protest mladine proti vsaki nadaljni napolnitvi katolikov s plehko družabno miselnostjo. Kajti vzporedno se ji razodeva potrjujoča možnost, s katero rastejo iz Cerkve samonikle, prakrščanske duše. Ta protest je jasen: ne gre za ustvar-

janje nove krščanske bitnosti in ne za izpodmikanje upravičenosti dogem, marveč le za religiozno-ekonomski princip. Gre za misterio-centrično ravnotežje slovenskega katolika.

S tem prepričanjem stopa mladinstvo v vse ostale sfere slovenske kulture. Danes se vsa slovenska kultura deli v katoliško in akatoliško. Prvotni naravno deljeni ognjišči kulture sta postali dva svetova s profanim antagonizmom. V resnici pa je ena sama kultura, temelječa na objektivnih vrednotah, rezultatih in mojstrovinah, ki so s tem eo ipso katoliške, pa naj jih ustvari akatolik. Pač pa so potrebna razna ognjišča: od teh je katoliško kulturno ognjišče najnesigurnejše v ideološko-stvariteljski sferi, najiskrenejše pa v umetnostni sferi, četudi najvažnejši zastopniki (Pregelj) niso dovolj življenjsko - sodobni. Vsa dosedanja dejavnost najboljših ideologov (Ušeničnik) je premalo profetska in katoliško - široka, je namreč samo do trenutka natančna in analitsko - zadostilna, ni pa sintentično-razkošna in polna zagona v bodočnost ter veselo-ljubezenska, kakor n. pr. dejavnost nemške starejše generacije (Adam, Lippert, Steffes itd.). Sedanje katoliško kulturno stremljenje ima premalo zmisla za velikopotezne in srčne zadeve rodu: usoda principielnega slovenstva, vzhodna akcija (Grivec), razrast zdrave ljudske religioznosti, živa in dejanska socialna akcija itd. V vseh teh simptomih se odpira vsa mukotrpna konkretnost slovenske kulture. Razmerje katolištva in slovenske kulture pa je treba gledati tudi v luči zapadne razklanosti med pogansko-humanistično kulturno vsebino in med zunanjo krščansko obliko. Trenje teh raznosmernih sil v kulturni stavbi, ki se je začelo tudi v slovenski kulturi, hoče preprečiti mlada generacija z bogato sintezo katoliških vrednot in kulturno-ustvarjalne volje. Iz prepričanosti, da je ves svet objektivnosti in vrednot obenem katoliški svet, afirmira vsa zdrava hotenja in jih usmerja v enotno kulturo, ki je obenem vsa katoliška. Za vsako važno in odgovorno kulturno delo pa je treba čim večje osebnotne enotnosti in zasidranosti: zato je poklican vsak posameznik do čim individualnejšega asimiliranja katoliških vrednot. Resnično doživljanje mu odpira oči ne samo za nujen in osnoven etičen vzpon, marveč za vse procese človeškega življenja. Kakor se mu v religiozni sferi javlja individualen ukaz večnosti: alter Christus, tako odkriva v biološki sferi zakon organičnosti, v gospodarski idejo socializma, v umetnostni princip realizma in v filozofski odrešitev v vstajenju metafizike. V vsem širnem življenju se njegovim očem javlja nova in vendar prastara stvarnost. Princip telesnega zdravja in du-

hovne Milosti ogrevata duhovno telesnostno kulturno zamisel. Zdrava absolutnost umetniškega stremljenja se krije z neko elementarno genijalnostjo. Njen modrostno-proroški pomen postaja vodilen. Vstaja velika širokogrudnost v katoliških misterijih zasidranega človeka.

Idejno zarisan in časovno upravičen stoji sredi slovenstva pojav mladinstva in nosi veliko usodno poklicanost. Nezmiselno in nemo-goče je spraviti vse to hotenje v kake formule. Iz temeljnih katoliških vrednot in regeneracijskih vitalnih vrelcev objema vso problematiko današnjega slovenskega človeštva ter oblikuje nov življenjski stil. Družabno-kulturni napon se prepleta z etičnim ter oblikuje človeka do tiste stopnje, ki mu je med sredobežnostjo časa in sredotežnostjo prostora določena. Gre za veliko ravnotežje. Ob tej veliki nalogi, ki je naložena mladi generaciji, se samo po sebi sproži vprašanje: ali ni vsakdo, ki jasno spozna njeno upravičenost, dolžan sprejeti nase odgovornost sedanjosti pred Bogom, sočlovekom in samim seboj? Podoba, ki se zanjo bori slovensko mladinstvo, ni njena avtonomna last, marveč last naroda in človeštva. Zato ne sme nihče poznati ekskluzivizma, marveč mora živeti in ustvarjati iz največjega zakona: ljubezni.

Edvard Kocbek.

Človek v ravnotežju

Uvod.

O ravnotežju govorimo takrat, kadar sta si najmanj dve sili, ki delujeta v nasprotnem smislu, v takem razmerju, da tvorita neko stojnost. Ta stojnost pa ni absolutna mirnost. Mirnost ne skriva v sebi nobenih energij. Ravnotežje pa se ob spremenitvi ene same komponente spremeni v gibanje. Zato ravnotežje ni kakšna mrtva sredina ali matematično nihalo z amplitudo kota 0° , temveč harmoničen napon mnogih sil. Ena sama sila ne more vpostaviti ravnotežnega napona, temveč enosmerno gibanje. Tudi več istosmernih sil ne. To je važen zakon, h kateremu se še povrnemo; kajti v naruri sami nastopajo nasprotni si sile in komaj ta polidinamika je zmožna to naturo sestavljati in ohranjevati. V stvarstvu ni absolutne mirnosti. Pa tudi vse sile ne delujejo istosmerno, temveč se križajo kot v diagonalah. Te nasprotni si sile bi silile v pogin, če ne bi bile medseboj urejene v ravnotežju; pomenile bi smrt kot pomeni smrt

absolutna mirnost in pomenile bi katastrofalno erupcijo, eksplozijo, če bi se pomnoževale v istomerno orientacijo. Mrtva in živa krea-
tura lahko eksistira le v ospredju vseh teh diagonal, v ravnotežju
vseh energij. Bistvo bivanja v našem svetu je zato red. Red pa je v
v ravnotežju in že ravnotežje samo. Absolutno mrtve nature ni. Tudi
mineral je le navidezno mrtev. Odkod sicer one energije, ki mine-
ralno snov vsebinsko in oblikovno tako fantastično organizirajo?
Kako to, da prične mineral razpadati in nastajajo pod novimi mo-
menti novi mineralni subjekti? Vse to kaže, da so skrite v mineralu
sile; med kemičnimi elementi je srečno ravnotežje. In dokler to
ravnotežje obstoja, obstoja tudi dotični subjekt; če se to ravnotežje
zruši, propade tudi subjekt. Medtem, ko je tak anorganski subjekt
v samem sebi že možen svet in more eksistirati le tako, da ne vpli-
vajo na njegovo kemično ravnotežje nobene nove komponente, opa-
zujemo v organski naturi sicer tudi ravnotežje med kemičnimi spo-
jinami kot pri mineralu, toda ta organski individuum dopušča iz
svoje eksistenčne potrebe, da sprejema v svoje ravnotežje nove ener-
gije, druge elemente, jih preoblikuje in oddaja okolici. To razrah-
ljano ravnotežje je stabilna labilnost. Protoplasma obdaja stanično
jedro kot ioni atomsko jedro, le s to groznoveličastno, bistveno raz-
liko, da protoplasma posreduje z okolico, sprejema, oddaja, skratka,
da diha. S tem aktom prične za nas življenje; mi govorimo o živih
stanicah. Ne razumemo bistva in ne vzroka. Samo ta znak imamo:
kemično ravnotežje organskih spojin se neprestano giblje, vedno
ruši in obenem obnavlja kot raznosmerni električni tok in to v taki
preciznosti ter urejenosti, da subjekt pri tem svojega bistva ne spre-
meni. Kakor hitro pa preneha ta stabilna labilnost v živi in nastopi
stabilnost anorganskega ravnotežja, nastopi za dotično živ smrt.
Mrtvo telo sestavljajo še iste sestavine kot živo, le potreba po vibri-
ranju ravnotežja je izginila. Kaj je torej biološko ravnotežje? To je
tisto ravnotežje med kemičnimi spojinami, ki zahteva iz svojega bio-
loškega bistva stabilno labilnost. Prehrana, dihanje, izločanje, pre-
mikanje, oplojevanje, rojenje, odmiranje, zima, pomlad, poletje, je-
sen, noč in dan, vse to so tista nova poseganja v ravnotežje organ-
skega subjekta, ne da bi individuum svoje bistvo pri tem izpremenil;
poseganje v ravnotežje rastline, v ravnotežje živali.

Človeško telo je zgrajeno na istih principih kot živalsko; ven-
dar pa nosi v sebi še eno drugo bit, drugo naravo, ki se zaveda svoje
nadmaterijelne eksistence; telo nosi v sebi naravo, ki noče biti tele-
sna, ki stoji večkrat v nasprotju s telesno. Ta bit ni le razvojni vr-

hunec, spiritualistična glorijska materija; kajti kot taka ne bi mogla imeti bistveno drugih tendenc kot njena narava nižjega reda in ne bi mogla ugotoviti kot laž nekaj, kar se zdi drugi resnica. Zato pravimo, da je človek iz telesa in duše. Ta duša pa ima svojo iniciativo in svojo svobodno voljo. Drugega izvora mora biti od materialnega organizma. Po drugih zakonih se odigrava njeno življenje. Vendar pa je zakon biološkega ravnotežja analogen in neke vrste temeljen tudi duhovnemu življenju. Duhovno življenje sestavljajo nasprotni si komponente in komaj v neki sredini teh, v tistem zlatem rezu, je komaj polno življenje in razvoj: v ravnotežju vseh duhovnih energij. To je spiritualno ravnotežje. Prav o tem hočemo govoriti v nadaljnjih poglavjih. Saj to je tisto življenje, ki ga živimo zavestno in ki ga hočemo sami oblikovati in mu določati kroge. Biološko ravnotežje se vpostavlja čisto avtomatsko in tudi samo pravilno regulira. Osebnostna duša pa je v naši zavesti in odgovornosti, biološka duša živi življenje in mi ne vemo zanj. Vendar pa smo morali uvodoma spregovoriti o biološkem ravnotežju zato, ker govori o telesu; v našem umu pa ni ničesar, kar ne bi šlo preje skozi organe tega telesa, skozi čutila. Naša duša prične eksistirati šele tedaj, ko ima telesno bivališče. Odnosi med njima so tako tesni, da si dušo brez telesa sploh težko predstavljamo. In še zato smo uvodoma govorili o biološkem ravnotežju, da bi bilo spiritualno ravnotežje našim očem bližje, jasnejše in lažje razumljivo. Sicer smo gotovo že večkrat slišali za neko približno označitev spiritualnega ravnotežja besedo zlata sredina, ki naj izrazi tisto nevtrarno mesto med raznimi bojnimi kompleksi in je ravno tako medla in neživa oznaka kot harmonija, ki naj govori o približno istem in nas pri tem spominja na nekaj, česar se moramo šele naučiti. V resnici pa je človek že od svojega rojstva postavljen v to ravnotežje in mora skrbeti le za življenje vseh svojih sil, da to ravnotežje še dalje vzdržuje. (Ker se sile sproti razvijajo, mora dobivati ravnotežje vedno sproti svoje mesto; zato se ne moremo enkrat za vselej naučiti zlate sredine.) Istočasno pa odgovarja naziv ravnotežja tudi sedanjemu, novemu občutju.

V nadaljevanjih bomo govorili predvsem o spiritualnem ravnotežju in še o njegovi zvezi z biološkim ravnotežjem. Poskusili bomo zarisati živega, sproščenega človeka, človeka v ravnotežju, med relativnim, absolutnim, individualnim, kolektivnim, v ravnotežju med čustvom, razumom, voljo, telesno in duhovno strastjo, demonskim, urejajočim, med mladostjo, starostjo, koristnostjo, žrtvijo; človeka

v ravnotežju med telesnim in duhovnim, lepoto, dobroto, resnico in grehom; človeka v ravnotežju vseh sil. Za nas je bivanje kreature izvestna resnica. Kreatura pa biva, če strema po smoterni urejenosti. Red pa ni mrtvo pravilo, temveč vedno in v vsakem slučaju na novo vpostavljeno ravnotežje, napon med vsemi pričujočimi energijami.

(Dalje.) *Pino Mlaker.*

Problem naše vernosti

Globokovernost je ena tistih lepih potez na našem narodu, ki se v zvezi s Slovenci prav rada naglašča. Oznanja jo svetu že naša zemlja s svojimi številnimi cerkvicami, oznanjajo nešteta vaška in poljska znamenja, ki vsa pričajo, kako globoko religiozno so pojmovali naši dedje vse svoje delo. Kdor je videl naše stare hiše, staro opravo, staro nošo, je povsod lahko zasledil odsev onstranske usmerjenosti našega človeka. Življenje in mišljenje pa je pri vsej grešnosti pričalo, da so vsa ta znamenja resnični izraz notranjosti, iskren odsev osebnostne vernosti, ki je v preprostih okrasih našla individualen, v vaških znamenjih in soseskinih cerkvicah pa občestven vnanji izraz. Tako tesno je ta preteklost zvezana z narodom in njegovim bistvom, da se zdi, da brez nje prestanemo biti Slovenci in da z izgubo te tako bistvene poteze izgubljammo svojo pravo duhovno podobo ter se vtapljamo v brezobličnem kozmopolitizmu, ki mu peščica Slovencev pač nima česa nuditi.

Prav zadnji čas se zdi, da je korenina naše globokovernosti začela hitro usihati in da smo na najboljši poti, da se posuši. Zdi se mi to tako gotov, tako važen in značilen pojav, da se ga lotevam v javnosti kljub vsej kočljivosti. Če pomislimo, da se pojavlja vedno huje prav v dobi, ko se že 30 let širi po slovenski zemlji „katoliško gibanje“, se nam pokaže vprašanje v še kočljivejši obliki. Zato smatram za potrebno, da poskušamo:

1. ugotoviti naše vernostno stanje;
2. poiskati vzroke tega stanja,
3. opredeliti delo našega „katoliškega gibanja“ v odnosu do današnje vernosti in
4. ugotoviti razmerje politične organizacije do vernosti našega naroda.

Zavedam se v polni meri, da so ta vprašanja težka in kočljiva; zato si nikakor ne laskam, da bi jih mogel rešiti bore člančič. Pravtako se zavedam, da jih ne bo manjkalo, ki bodo rekli, da katoliški stvari s tem le škodim, če razkazujem nje šibkosti tudi njim, ki so jih veseli. Mislim pa, da je tak strah nepotreben in da bi bilo veliko bolje, če smo si med seboj odkritosrčni in iskreni, kakor da iz strahu pred drugače mislečimi tajimo svojo bolezen in hiramo dalje. Narekovala je ta izvajanja samo izrazita želja, da gremo vase in kre-nemo z napačnega pota, koder smo se zalotili na njem; bilo bi sicer čisto po naše, da se vname strasten boj, kakor smo ga z žalostjo doživeli že doma in ga gledali pri svojih bratih Hrvatih, a bila bi to najnesrečnejša posledica, ki je te vrste niso hotele nikoli izzvati. Rodila jih je resnična ljubezen do naših verskih temeljev, ki se jim mora umekniti vsa osebnostna in strankarska ozkost.

I.

Vernost mi pomeni pri teh razglabljanjih osebnostno prepričanje o resničnosti nadnaravnega reda, kakor ga nam katoličanom vsebuje zlasti temeljnih šest resnic. To prepričanje ni le umsko priznanje resničnosti nekega miselnega sestava, marveč konkreten izraz naše religiozne narave, ki že sama iz sebe zahteva ureditev odnosov do Boga. Ima torej dve značilni črti, ki jo ločita od današnjih pojavov: 1. da je v katoličanstvu konkretizirano izživljanje religioznosti in ne neko megleno krščanstvo, ki si ga dandanes mnogi kombinirajo po svojih čisto osebnih potrebah in okusih; 2. da je pri vsem tem vendarle osebnostna religiozna sprostitev, ki je počelo dela in življenja, a ne neka pasivna vnanja pripadnost, ki je premnogokrat v nasprotju ali vsaj v nesoglasju z notranjim prepričanjem. Zdi se, da nam je polpretekla doba s svojim pozitivizmom ubila eno in drugo teh dveh korenin naše vernosti: materialistični pozitivizem smisel za duhovnost in nadnaravnost sploh in s tem seveda zlasti konkretno katoličanstvo. idejni pozitivizem ali racionalistično pojmovanje verskih problemov pa v znatni meri osebnostno vernost.

Če naj si skušamo ustvariti sliko o stanju današnje vernosti v slovenskem narodu, se moramo pač opreti na zanesljive vnanje pojave v njegovem življenju, ki so resničen izraz vernosti. Kdo bi za prejšnje dobe mogel tajiti, da so nešteta vaška in poljska znamenja — pa naj so nastala že na kraju nesreče, na križiščih ali ob vhodih

in izhodih iz vasi ali kjerkoli — izraz verske brezbržnosti, materialističnega tostranskega pojmovanja življenja? Mar vsi ti raznolični okrasiki na pohištvu od zibeli in skrinje, preko poročne postelje, pa vse do krste in nagrobnega križa, vse te vezenine od krstnega prta, preko avbe in velikonočnega prta, pa tja do starčkovega kožuha in mrtvaškega prta niso dovolj zgovorne priče, kako tesno sta se pri naših prednikih prepletala vsakdanje življenje od zibeli do groba in božja realnost? Mar niso naše stare hiše kakor male kapelice, ki dihaajo z vseh sten in kotov molitev? Če danes puščamo, da vse to izginja, če danes skušamo vse to okrasje le še muzealno konservirati iz nekih estetskih razlogov brez notranjega verskega občutja, nam je to pač znamenje velike izpremembe v našem vernostnem življenju. Če moderna praktičnost nima več smisla za nepotrebna znamenja, če smo pustili, da nam je moderna obrt zamenjala naše religiozno pohištveno okrasje z nam brezpomembno kozmopolitsko črto, če nam intimno religioznost razodevajoča oprema hiše ni več po okusu in nam je neprijetno v njej — moramo že priznati, da se je s tem čeprav le negativnim pojavom izpremenilo več ko le trenutna moda, izpremenil se je tudi način religioznega življenja. Prav zanimivo bi bilo opazovati zgodovinski razvoj te izpremembe, a ne more spadati v okvir teh razglabljanj.

Toda to so le negativni znaki, ki nam kažejo le, da se religioznost ne izživlja več na isti način ko preje, ki nam pričajo, da religioznost ne prepaja in uzadovoljuje vsega človeka s tako stvarivno silo, kakor ga je prepajala v prejšnjih dobah. Napačno bi bilo ob taki izpremembi trditi, da človek z modernim okusom v vsakdanjem življenju ni enako globoko veren kakor kdo drugi v svojem zasebnem svetišču. Ali pa moremo to njegovo vernost razbrati iz kakih zanesljivih vidnih kriterijev? Moremo. Tak zanesljiv toplomer naše žive vernosti je naše razmerje do Boga, ki nam nalaga izvestne verske dolžnosti. Komur je katolištvo konkretna realnost, religiozna in osebna potreba, temu je prav tako realna in osebna potreba molitev, služba božja in zakrament.

Molitev kot individualno občevanje z Bogom je tako bistven izraz vernosti, kakor je bistveno vsaki religioznosti občevanje z Bogom. In kakor je religioznost ena osnovnih korenin človekove narave, tako je molitev kot bistven njen izraz osnovna zahteva človekove narave. Zato smemo brez strahu zmote soditi: molitev je merilo, kako močna je v nas religiozna korenina naše narave; po

kvantiteti in kvaliteti molitve moremo presojati stopnjo vernosti pri poedincih in pri občestvu.

Če naj nam je torej molitev kriterij, po katerem naj sodimo današnjo stopnjo vernosti, se bo čisto upravičeno kdo vprašal: ali je sploh mogoče tudi le približno ugotoviti, koliko in kako se v kaki dobi moli? Načinov molitve je nešteto, najlepše in najiskrenejše molitve, ki se vrši v tihi kamrici srca in samote, sploh ne moremo zasledovati in registrirati, „farizejska“ pa po javnih trgih in prostorih, ki se da zajeti v statistiko, je komaj še molitev. Priznam. In vendar si upam trditi, da med nami ne samo usiha molitev, marveč peša tudi smisel za molitev. Poglejmo samo nekoliko v današnjo družbo. Jasno je, da se moja opazovanja konkretno nanašajo le nekatere kraje, ki sem jih pač mogel spoznati. Prepričan pa sem — in v tem me potrjujejo izjave drugih opazovavcev — da taki pojavi niso sporadični, marveč so simptomatični za stanje v vsej naši družbi. Morda so kje še izrazitejši, drugod zopet zabrisanejši, a v splošnem bo opazovanje držalo za družbo našega naroda.

Smisel za molitev neoporečno gine pri mlajšem rodu. Dočim so starejšemu rodu vsakdanje molitve zlasti zjutraj in zvečer pravtako potrebne kakor zajutrek in večerja, jih mlajši rod opušča brez pomislekov, mogli bi reči, da nanje pozablja, česar o zajutreku in večerji tudi pri mlajšem rodu ne moremo trditi. Pa bo kdo rekel: starejši so bili pač tako vzgojeni in navajeni so. Prav! Kdo jim je pa tako temeljito privzgojil to zavest o potrebi molitve? Prav ta „vzgoja“ nam priča, da so zrasli še iz mnogo bolj molitvenega rodu, kakor ga tvorijo sami, kajti oni so se vzgojili ob njegovi intenzivnosti, a niso bili več tako močni, da bi mogli isto močno zavest o potrebi molitve privzgojiti svojim naslednikom. Tudi to je res, da mladina ob prekipevanju mladostnih sil telesa ne čuti tako močno potrebo svoje religiozne narave kakor uravnovešena narava mož in žena. Nič manj pa tudi ni res, da je prav v starosti prekipevanja telesnih sil mlademu človeku religiozna opora prav zelo potrebna, če naj se stavi v nevarnost, da se telesno-duhovno bitje ne izprevrže v enostransko telesno smer človeka-živali. Zato je v tej starosti pomanjkanje verske vzgoje, ki bi razživila verski čut, veliko individualno in socialno zlo, ker puščamo, da usiha posamezniku in družbi najplemenitejša korenina življenjska. Še daleč ne moremo govoriti o pravi verski vzgoji tam, kjer uče otroka moliti samo s tem, da ga nauče nekaj molitvenih obrazcev, a ne občuti v družini nikoli realne moči in potrebe, lepote in blagoslova molitve. Šolski

otroci imajo od doma dandanes mnogokrat vtis, da je molitev le sitna otroška zadeva, ki jo prišteva tistim otroškim čenčarijam, ki se jih skuša čim prej otresti, da bo prej „velik“. Tak pojem o molitvi mora dobiti otrok, ki ga uče moliti, a doma ne molijo. Današnji rod šolskih otrok je v tem pogledu prav zgovorna priča, kako daleč je že padla vernost danes aktivnega rodu našega naroda, tako da se dedi ne spoznajo več v svojih vnukih.

Samo po sebi je umljivo, da ljudje, ki nimajo več živega čuta za individualno občevarje z Bogom, ne morejo imeti smisla za občevarje občevarje, ki nam je katoličanom konkretizirana v liturgiji, v službi božji. Zato opažamo danes pojave, ki bi bili še pred 30 leti nemogoči. Opuščati službo božjo, je tedaj še veljalo za nezaslišano, vsled česar je seveda hodil v cerkev marsikdo bolj iz strahu pred ljudsko obsodbo kakor iz lastnega nagiba. Danes pa opuščanje službe božje tudi že na kmetih — da ne govorim o mestih in delavskih krajih — ni nič posebnega; brez vseh pomislekov ostajajo doma ali celo delajo po polju. Priznam: mnogo jih je hodilo in jih še hodi v cerkev iz neke privzgojene navade, ne imajoč moči, da bi se po prepričanju otresli nepotrebne jim težave. To so ljudje, ki v cerkvi ne vedo, kaj početi, ki se tam dolgočasijo — moliti in z Bogom občevarje se niso naučili — ki si kratijo čas pred cerkvijo ali celo v bližnji gostilni. Prav tako gotovo pa je, da zahteva žrtev dolge poti, slabega vremena, težke utrujenosti globljega razloga, kakor je samo navada, ki bi človeku ne bila življenjska potreba, kakor je strah pred nečem neznanim. Kajti tudi to priznam, da tiči našim ljudem še globoko v kosteh nekaj onega strahu pred Bogom, s kakršnim jih je navdal janzenizem. Prav njega kot višek zracionaliziranega pojmovanja vere tudi dolžim, da je razbil v naših ljudeh ono lepo razmerje otroštva do Boga, ki ga je izpremenil v razmerje slabotnega hlapca in trdega gospoda, s čimer je presegal vir življenjskega užitka, ki teče iz lepo in naravno urejenih odnosov do Boga, iz religiozne sproščenosti. Tako tudi razumem, da so mnogi v materialističnem evangeliju, ki jim je slikal religijo in duhovnost kot neresničen svet domišljije, našli ventil svojemu strahu in začutili nekako sproščeno v areligioznih ali celo antireligioznih vodah. Vsekako je nepobitno dejstvo, da smisel za liturgijo in službo božjo hitro upada zlasti po mestih in industrijskih krajih, da bo celo na kmetih kmalu obisk službe božje že tako „junaštvo“, za kakršno je veljalo še pred kratkim opuščanje službe božje.

Jasno je, da je ljudem brez smisla za molitev in brez smisla za liturgijo posvečevanje samega sebe in svojega življenja v zakramentih še veliko bolj tuje. Komur ni nadnaravni svet milosti realnost, s katero računa pri vsem svojem dejanju in nehanju, temu zakramenti res nimajo česa nuditi. Tako ostajamo danes prostovoljno daleč od studentev milosti, ki so svoj čas zamrznili v hladnem objemu razumarskega janzenizma. Vroči val ljubezni, ki je pod Pijem X. zavel preko nas, je našel že mnogo zmrzlega, kar se ni dalo več oživetiti.

II.

Če naj torej po teh kriterijih — in zanesljivejših ne poznam — sodimo današnjo stopnjo vernosti v našem narodu, moramo z žalostjo ugotoviti, da mu prav hitro odmira religiozna korenina. Kje naj iščemo vzrokov? Izmed množice istočasno vplivajočih činiteljev je seveda težko razbrati najdalekosežnejše, najučinkovitejše in najneposrednejše, ki nikakor niso najvidnejši. Vsekako moramo računati zlasti z dejstvom, da smo Slovenci pač del zapadne Evrope, ki jo z rastočim prometom vedno hitreje zalivajo isti valovi miselnosti. Zato je usihanje religioznosti pri nas v veliki meri odmev enakega zapadnoevropskega pojava; če bi torej hoteli iskati globljih korenin upadanju v intenzivnosti naše vernosti, bi morali iskati korenin novodobnemu poganstvu sploh. Če bi kdo mogel napisati notranji razvoj zapadnoevropske nevarnosti, bi napisal pač najzanimivejšo zgodovino duha zadnjih stoletij. Prve kali so seveda že v človeku samem, v njegovi slabosti, v njegovi uravnovešenosti njegovih sil. Vnanje pogoje za uveljavljanje te neuravnovešenosti pa je ustvarila zlasti renesansa, ki ni bila versko dovolj globoka in močna, da bi se oplodila z vrednotami antike in jih asimilirala svoji krščanski strukturi duha primerno. Tako sta se takrat srečali dve raznosmerni kulturni tendenci, ki sta se začeli razraščati vsaka v svojo smer: krščanska transcendentalnost in poganška realnost.

Pri nas spada sicer janzenizem v preteklost, a zdi se mi, da je po svojih učinkih vendarle v neposredni zvezi z našim današnjim vernostnim stanjem. Teoretično se pri nas janzenizem res ni dvignil do formalnih herezij, a zato ni v svoji praksi povzročil nič manj zla. Nasproti raznolikemu osebnostnemu verskemu življenju 17. stol., ki ga zlasti v Franciji opažamo v celi vrsti mistikov in svetnikov, je racionalizmu 18. stol. ugajala strogo objektivna oblika verskega živ-

ljenja, ki prezira vsak individualen odnos do Boga, vsako primes osebnostne vernosti. Tako racionalizacijo verskega življenja je uveljavljal zlasti janzenizem, ki je pod kraj 18. stol. zasegel tudi naše kraje in se trdovratno držal tja do l. 1848.

Janzenizem, kakršnega smo doživeli pri nas, je razbil zlasti ono naravno razmerje med Bogom in človekom, kakor ga srečujemo v naši narodni pesmi, kakor ga nam razodeva naša narodna umetnost: razmerje otroške preprostosti, ki išče Boga povsod, ki ga ima vedno v svoji sredi, ki se ga spominja v veselju in žalosti, v hiši in na polju, pri svatbi in pogrebu, v cerkvi in pri vinu. Iztrgal je Boga iz življenja in ga zaprl v cerkev; iz Očeta je, ki je dotlej povsod vzbujal med otroki zaupanje in ljubezniv spomin, je napravil neizprosno strogega in vzvišenega Gospoda, ki je nevrednemu hlapcu nepristopen in se ga sme spomniti le v zavesti svoje ničvrednosti, svoje zadolženosti. Tako pojmovanje Boga je bilo pač čisto v skladu z razumevanjem s tedanjim odnosom med vladarjem in podložnikom, a nihče ne bo mogel danes vzdržati trditve, da je bilo tako pojmovanje odnosov do Boga verskemu življenju v korist; netilo je odpor vzporedno z odporom proti političnemu absolutizmu. Saj je janzenizem vso življenjsko silo krščanstva hotel stisniti v nekaj strogih dolžnosti in zapovedi, ki so bile ozkosrčne, mrke in polne pretiranega nezaupanja do narave. Zato je tudi ljudem usahnil oni vir vesele in življenja polne vernosti, ki je prekipevala v vse njih udejstvovanje. Na Boga misli poslej s strahom, zato le, kolikor mu je zapovedano. Moli še, a v strahu in trepetu, moli, ker je dolžnost, hodi v cerkev, ker je strogo ukazano — pri svetih zakramentih pa se je moral vedno znova spominjati strašne božje pravičnosti, neskončne svoje grešnosti, strašnega prepada med vsemogočnim Gospodom in ničvrednim hlapcem, ki mu ni dano, da bi se mu smel približati. (Saj so ostajali ponekod po leta in leta brez odveze grehov in brez kruha življenja!). Ni čuda, da je v takih odnosih ugasnilo veselje, ki je izviralo prednikom iz verskega življenja, da jim je misel na Boga grenila celo dovoljene naravne užitke življenja. Tako je v veliki meri prenehalo izpolnjevanje verskih dolžnosti, izraz njihove verske narave in je postalo v veliki meri vnanje izpolnjevanje ostrih predpisov, ki ni imelo več ali vsaj ne veliko organske zveze s celotnim življenjem.

Govoril sem obširneje o janzenizmu, ker ga smatram za enega glavnih vzrokov, ki so privedli našo vernost na ono mrtvo točko, na kakršno je lahko nadovezal miselni tok pozitivizma in materializma svojo borbo proti duhovnosti in religioznosti. Današnja Rusija nam

je zgovoren zgled, kako težko je, s še tako korenitimi vnanjimi sredstvi ubijati narodu vernost, če je organsko izživljanje religiozne narave in ne pasivna vnanja pripadnost. Kako živa je bila še sredi janzenizma želja po solncu božje ljubezni tudi med našim narodom, nam dokazuje Barogov slučaj. Da smo pri nas imeli predjanzenistično močno religioznost, ki je prepajala vse življenje in mišljenje, bi pozitivizem in materializem ob koncu prejšnjega stoletja niti zdaleka ne imela tako lahkega posla, kakor sta ga. Spričo dejstva pa, da se v janzenistični dobi povnanjeno pojmovanje verskega življenja ni moglo ogreti niti ob toplih življenjskih valovih romantike, ki so prav tedaj, ko se je po naših krajih najhuje razmahnil janzenizem, zaveli preko Evrope, a zamrli v porajajočem se pozitivizmu vzporedno z našim janzenizmom. Tako sta si pri nas janzenistično zracionalizirano pojmovanje vere in zracionalizirano pojmovanje življenja v dobi pozitivizma in materializma neposredno segli v roko. Čeprav je bilo zabavljanje proti verskemu življenju še vedno ogromni večini naroda predrznost zoper svetost in vzvišenost zapovedi, ki jim jo je tradicija privzgojila, vendar jih je že nekaj začutilo napad na nekaj, kar jih tlači, kar samo zahteva, a nič ne daje, jih je začutilo nekaj željo, da se znebe ozkih in mrkih okov, katerih življenjske potrebe niso več ne čutili ne poznali. Ne eden ne drugi ni čutil, da gre tu za nasilno operacijo človekove narave, ki je z eno svojo korenino zrasla z Bogom. Da tega napada nismo čutili globlje, je krivo prav dejstvo, da nas je janzenizem že narkotiziral.

S pozitivistično dobo se je pri nas pojavil še drugi važni činitelj, ki se je prav radi te družbe rad laskal, da je napreden, namreč nacionalizem. Samo v dobi pozitivistične razkovanosti in neorgansko čutečega človeka je bilo mogoče vprašanje: narodnost ali vera; samo v dobi, ki ni pojmovala niti vere niti narodnosti kot izživljanje človekove duhovne narave, so mogli brskati za notranjim nesoglasjem dveh korenin istega organizma. Seveda so se ti problemi javljali le med izobraženstvom, ki je pa z narodnostnim načelom začelo dramiti tudi preprosto ljudstvo. Tedaj je bilo treba seveda prevajati svoj miselni program v prakso, ki se je razvila zlasti z mrzličnim vnašanjem moderne civilizacije med ljudi. Z ozirom na janzenistično strogost in konservativnost je tako novotarjenje spčetka pomenilo malodane napad na pravovernost verskih načel in na temelj verskega življenja, toliko bolj, ker se je vedno jasneje oglašalo v javnosti nekako omalovaževanje in roganje cerkvi in duhovniku, ki sta bila ljudem dotlej nedotakljiva varuha verskih norm. Bili so torej vna-

njim napadom izpostavljeni prav tisti vnanji činitelji verskega življenja, ki so čeprav le vnanje — vendar le še vzdrževali vsaj nekako bližino verskega življenja, če že ne res notranjega občutenega verskega življenja. Ko bi bil pravočasno zavel topel dih božje ljubezni in to periferno otrplost razživil z novim ognjem občutene osebnostne vernosti, ne bi bili doživeli tako lahkega in hitrega nazadovanja verskega življenja, kakor ga moramo ugotoviti danes.

Jakob Šolar.

O svetih znamenjih

O znamenju križa.

Znamenje križa delaš in delaš ga pravilno. To ni pohabljenost, površno znamenje, da ne veš, kaj naj pomeni. Ne, je marveč pošteno znamenje križa, narejeno počasi, veliko, od čela do prsi, od ene rame do druge. Ali čutiš, kako te vsega objame? Zberi se ves; vse svoje misli, vsa svoja čuvstva položi v to znamenje! Potem ga čutiš; vsega te objema, telo in dušo, vsega te blagoslavlja, vsega te posvečuje.

Zakaj? Zato, ker je znamenje vesoljstva in je znamenje odrešenja. Na križu je odrešil naš Gospod vse ljudi. Po križu posvečuje slehernega človeka, vsega, do zadnjega vlakenca njegovega bistva. Zato ga delamo pred molitvijo, da nas uredi, zbere; da misli, srce in voljo zasidra v Bogu. Delamo ga po molitvi, da ostane v nas, kar nam je Bog podaril. Delamo ga v skušnjavi, da nas stori močne; v nevarnosti, da nas čuva; pri blagoslovu, da prejmemo vso polnost božjega življenja v svojo dušo, ki naj bi vse v njej oplodila in posvetila.

Misli vedno na to, kadar napraviš znamenje križa! To je najsvetejše znamenje, ki ga imamo. Delaj ga pravilno, počasi, veliko, s premislekom! Potem boš čutil, kako objame vse tvoje bistvo, tvojo postavo in tvojo dušo, tvoje misli in tvojo voljo, tvoje čute in tvojo nrav, vso tvojo dejavnost. In v njem se napolni vse z močjo, z izrazitostjo in posvečenjem v moči Kristusovi, v imenu troedinega Boga.

O trkanju na prsi.

Sveta maša se je pričela. Mašnik stoji pred stopnicami oltarja. Verniki ali mesto njih mašni strežniki molijo: „Izpovem se Bogu Vsemogočnemu, — — — da sem veliko grešil v mislih, besedah in

dejanjih po svoji krivdi, po svoji krivdi, po svoji veliki krivdi.“ In kolikorkrat izgovore besedo „krivda“, se udarijo na prsi.

Kaj neki to pomeni, ako se človek trka na prsi?

Prodrimo enkrat v to stvar! A pri tem moramo ta običaj pravilno izvrševati. Ne samo malo s konci prstov podrgniti po obleki; stisnjena pest naj udarja na prsi. Morda si že videl na starih slikah sv. Hieronima, kako kleči v puščavi, vihti kamen v roki in se bije na prsi. Udarec mora biti trkanje, ne rahlo božanje. Iti mora proti vratom naše notranjosti in jih pretresti. Potem čutimo, kaj pomeni.

Poln življenja mora biti notranji svet, poln luči in moči in krepke dejavnosti. Kako pa izgleda notri v resnici? Tako resne zahteve se dvigajo pred nami, dolžnosti, potrebe, klici po odločitvi, toda v notranjosti se komaj kaj zgane. Marsikatero krivdo smo si nakopali, pa se nič ne brigamo zanjo. „Sredi življenja nas obdaja smrt“, a mi ne mislimo na to. Tedaj kliče v nas glas božji: „Zdrami se! Poglej okoli sebe! Zavej se! Spremeni svoje mišljenje! Delaj pokoro!“ Ta klic utelesimo z udarcem na prsi. Prodre naj jih; pretrese naj tvojo dušo, da se zbudi, spregleda in se obrne k Bogu. —

Če se pa enkrat zave, potem ji stopi pred oči, kako je zaigrala resno življenje, kako je prestopala božjo zapoved, kako je zanemarljiva svoje dolžnosti, „po svoji krivdi, po svoji krivdi, po svoji veliki krivdi.“ V tej krivdi je ujeta in samo ena pot vodi iz nje, da namreč brez pridržka prizna: „Grešila sem v mislih, besedah in dejanju zoper svetega Boga in zoper občestvo svetnikov.“ Tedaj stopi duša na stran Boga in se zavzame za njegovo stvar proti sami sebi. O sebi misli tako, kakor jo sodi Bog. Srdi se radi svojega greha in se kaznuje z udarcem.

To torej pomeni, če se človek trka na prsi: sebe zbuja iz spanja. Svojo notranjost drami, da začuje božji klic. Na stran svojega Boga se postavi, in kaznuje samega sebe. Spoznanje torej, kesanje, spreobrnjenje.

Zato se trkajo duhovnik in ljudstvo na prsi, ko se pri vstopnih molitvah obtožijo svojih grehov. Isto storimo, ko se nam pokaže pred sv. obhajilom telo Gospodovo in govorimo: „Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho.“ In ko pri litanijah priznamo svojo krivdo in pravimo: „Mi grešniki, prosimo te, usliši nas!“

Pomen tega običaja so ljudje že oslabili. Tako se že verniki trkajo na prsa, ko se pri spremenjenju povzdigne kelih in hostija. Ali pa ko izgovarjajo pri angelskem česčenju: „In beseda je meso postala.“ Toda tukaj se je pravi pomen izgubil in je dejanje le še

splošen izraz spoštovanja in ponižnosti. Ostati bi mu morala trpka resnost, da je klic k zavedanju samega sebe in lastno kaznovanje skesanega srca.

O pepelu.

Ob robu gozda stoji cvetlica ostrožica. Tako samovoljno so zakroženi njeni temnozeleni listi! Nežno, gibčno, a trdno so oblikovana vitka debla. Cvet se zdi, kot bi bil izrezan iz težke svile in modrino ima, blestečo liki dragocen kamen, da napolnjuje ves zrak krog in krog sebe. Pa bi prišel kdo, odtrgal cvetlico in nato bi se je naveličal ter jo vrgel v ogenj... Malo trenutkov in vsa blesteča krasota bi postala tenka črta sivega pepela.

Kar je napravil ogenj v malo trenutkih, to dela čas vedno z vsem, kar živi. Z lično praprotjo, z visoko svečnico (lučnikom), z mogočno rastočim hrastom. To dela z lahkim metuljčkom kot s hitro lastavico; z malo poskočno veverico in s težkim volom. Vedno je isto, čeprav se zgodi hitreje ali počasneje; naj si je rana ali bolezen, ogenj ali lakota, ali karkoli: enkrat postane iz vsega cvetočega življenja pepel.

Iz močne postave kupček prahu, ki ga vsak veter lahko razpiha. Iz blestečih barv ostudna moka; iz toplo valujočega, kipečega življenja revna, mrtva prst: da še manj kot prst: pepel!

Tako je tudi z nami. Kako nas strese mraz, ako pogledamo v odprt grob in vidimo poleg nekoliko kosti še nekaj perišč sivega pepela:

„Misli nato, človek: prah si,
in v prah se boš povrnil.“

Minljivost, to pomeni pepel. Našo minljivost, ne minljivost drugih. Našo; mojo! Moj konec mi napoveduje, ko mi duhovnik v začetku postnega časa s pepelom nekoč sveže zelenih vej minule cvetne nedelje začrta križ na čelo.

„Memento homo,
quia pulvis es
et in pulverem reverteris!“

Vse postane pepel. Moja hiša, moja obleka in pohištvo in denar; polje, travniki in gozd. Pes, ki me spremlja, in žival v hlevu. Roka, s katero pišem, in oko, s katerim čitam, in vse moje telo. Ljudje, ki sem jih ljubil, in ljudje, ki sem jih sovražil, ter ljudje, ki sem se jih bal. Kar se mi je zdelo veliko na zemlji in kar je bilo majhno, in kar je bilo lepo, in kar zaničevanja vredno, vse je pepel, vse...

Romano Guardini.

RAZGLED

SVETOVNA ZVEZA MLADINE.

V minulem poletju, t. j. od 17. do 26. avgusta 1928 se je v holandskem kraju Eerde blizu mesta Ommen utaborila mlada vojska. Mladinske delegacije iz 40 dežel, vseh naziranj in vseh ver so se zbrale, da manifestirajo in protestirajo. Bil je to dogodek, ki ga niso dosti beležili časopisi, pa je pomenil trdno stopinjo v svetovno konkretnost. Zunanji smoter kongresa se je glasil: ustanovitev svetovno-mladinske mirovne zveze. Torej dvoje velikih stremljenj: svetovno-mladinska in svetovna mladinsko-mirovna zveza.

Priznati moramo, da se pojmi človeštva v vseh rasah in stopnjah vedno bolj konkretno-intuitivno razodeva. Še pred par leti nasilno razdeljeni in ločeni človek ustvarja danes z zavestjo človečansko družino: ne mislim niti romantičnega in zato neživljenjskega stremljenja, niti anonimnega internacionalnega gospodarskega stremljenja, marveč iz dveh fizičnih izrazov naše dobe — iz proletarske resničnosti in športske energije — rastočo kolektivistično usmerjenost, ki grabi svoj spoznanja iz enostavno-elementarnih virov. Ta borbena opredeljenost iz biološko-proletarske reakcije prerojenega kolektivističnega človeka je v glavnem podzavestna in le tuhtam zavestna, kajti drugače ni mogoče, da bi se zastopniki III. internacionale znašli ob zastopnikih kapitalistične Amerike, mladi katoliki ob mladih Judih, Indijci ob Angležih, zamorci ob Francozih itd. Ves čas kongresa so sicer vladale razlike in iz razne določenosti ter svetovno-naziranske aktivnosti izvirajoč prepad, toda kljub vsej tej raznosmerni, naravnost divji agresivnosti je bil kongres fin izraz človečanstva in kar je za nas važno: resničen izraz mladinske sorodnosti. Pokazal je, da današnja mladost ni romantično prorokovanje, marveč trdna vera v življenje. S tem velikim in-

ternacionalnim dokumentom se je odprla ogromna knjiga sodobnih problemov. V vseh fantih in dekletih, ki so zastopali nad 200 raznih gibanj, je skrb za bodočnost pokazala realne obrise: družba, država, demokracija, nasilje, politika itd.

Zato ni čudno, da so kongresu že vnaprej dali mirovno smer. Vsi zastopniki bele, rjave, rumene in črne rase so se zavedali, da govore vsak o svoji veliki rani. Opazilo pa se je takoj, da se je vodilna pacifistična smer v svoji indiferentnosti izkazala za nezmožno in skoraj nezdravo. Saj so poleg evropskega pacifizma, t. j. premirja velesil, še vendar važnejša znamenja: svetovni proletarski problem in nič manjši problem zatiranja kolonialnih narodov, kakor Indije, Egipta, Kitajske, Afrike itd. Vse to dá šele pravo težo mirovnemu stremljenju. Samo da potem svetovna zveza mladine ni le zveza za mir, svobodo in pravičnost. V ta namen je nemški voditelj v imenu cele delegacije (tudi katolikov) predlagal: „Resnično pobijanje imperializma ni možno brez sodelovanja pacifistično pripravljene mladine z masami internacionalno-revolucionarnega proletarijata in zatiranih narodov.“ Predlog je propadel. Bil je preizkušnja. In dobro, da je propadel. Kajti kaj pomaga beseda, ko bi dejanj ne bilo. Kaj bi se smešili s soglasno sprejetim predlogom, če bi ne bil odkrit izraz vseh. Toda, četudi se je še toliko starega sveta pokazalo med mladimi Nemci — Francozi, Anglosasi — Rusi itd.) vendar ni prišlo do kaotičnosti ali do ločitve, marveč le do napetosti. To kaže, da je kongres v resnici živel iz sebe, iz resnične odgovornosti in iz človečansko-mlade sorodnosti.

Zveza po vsem tem še ni ustvarjena, vendar živi. Vsi navzoči so svečano izpovedali voljo do stvariteljske skupnosti, obenem pa svečano izpovedali razlike. In te izpovedi resnicoljubnosti in konkretnosti smo najbolj veselili, ker je temeljno po-

roštvo mladega javnega življenja. Zato je bolje, da mesto trenutne diplomatične zveze vzraste morda počasi, pa zato organski skupno temeljno stremljenje novega svetovnega človeka. E. K.

N E M Š K I Q U I C K B O R N .

„Snubiti za mladinstvo je nemogoče. le mladinsko živeti je mogoče, drugim za zgled“, je dejal voditelj Quickborna, Romano Guardini. Pa tudi posnemati tuje življenje bi bilo proti mladinskim osnovnim načelom. Le eno je možno videti, razumeti in iz tega postati moder zase, Zato teh par besed le zaradi razgleda v lastni svet in za spoznanje, kam se more razviti ter s kakimi vprašanji se mora srečati vsako hotenje, ki je nemški mladosti sorodno.

Dočim se „Neudeutschland“, ki je že po svojem postanku in razvoju v zlati sredi med organizacijo in „zvezo“, razvija mirno, brez silnejših pretresov bodisi od zunaj bodisi od znotraj, je Quickborn, ta najbolj radikalna nemška katoliška mladinska zveza, prehodil bujno in večkrat sila nevarno pot. Ne le, da je bil vedno v nevarnosti, da se vsa katoliška javnost obrne zoper njega in ga celo cerkvene oblasti prepovedo kot nekatoliškega, veliko hujši viharji so vedno znova vreli v njem samem. Pa ni to znamenje slabosti in notranje neurejenosti, kakor mnogi mislijo in že za to Quickborn obsojajo, ne, to vrenje izvira nujno iz bistva te mladinske zveze, ki je svobodno društvo, vezano le po duhu notranje življenjske usmerjenosti, ne pa po pravilih in odborih z izvršilno oblastjo; izhaja dalje nujno iz teh ljudi samih, ki so mladi in hočejo živeti svojo mladost kot vrednoto zase in ne le kot pripravo na moško dobo in vajo za delo v socialnem poklicu. Prav dokler se mladinska zveza razvija, seveda organsko in se ne lovi iz leve skrajnosti na desno in nazaj,

je res živa in mlada, je zveza in ni organizacija.

Prva leta tega desetletja je Quickborn iskal lastno svojstvenost in jo našel v katoliškem nazoru, abstinenci in mladostnosti. Takrat je vžigal na široko, celo iz drugih, zmernejših katoliških mladinskih zvez so prihajali najbolj odločni v Quickborn. Potem je prvi rod zorel in nastala je napetost med njim in resničnim življenjem, v katero so stopali, na eni strani, in med njim in najmlajšimi v zvezi na drugi strani. Živel so pač ves čas v slogu prve mladostne dobe 7-14 letnih, v romantiki narodnega kola, kitare in osvežene srednjeveške narodne pesmi, premalo pasu zrastle v mladost dozorevajočih fantov in deklet in iz nje v mladega moža. Zato so ali odpovedali v svojem stanovskem poklicu ali pa prodali vse svoje mladostno prepričanje in zaplavali z velikim tokom dejanskega življenja. Tako, se je začel v letih 1925. in 1926. odpad starejših, najprej so pustili abstinenco kot socialno nemožnost, potem so za kruh, lagodnost ali karijero pustili še ostalo in postali dobri, povprečni meščani in morda tudi zvesti uradniki. Kar je bilo, se jim je zdelo kakor sen in otroška zablada. V zvezi jih je ostalo malo izmed prve generacije, več v nižjih poklicih kakor med akademsko inteligenco; ustanovili pa so vendar precej pristno mladinskih družin, v katerih se mož in žena podpirata v dosledno mladinskem stremljenju in zato ne omagata. V teh družinah vidijo celice nove človeške družbe.

Tako je prišlo veliko iztreznjenje in v vseh, ki so ostali, je rasel čut za resničnost, ki jo odslej zavedno hočejo. Zveza ni omagala, od božiča 1927 znova raste, v spirali prav nad izhodno točko, kakor pravi Guardini. Idejne jasnosti je prineslo lansko velikonočno zborovanje, mladost in vse njene vrednote, abstinenca in seveda tudi radikalno mla-

hoteti biti ni mogoče. In le preprostim v misli, besedi in delih poveri Bog svoje poslanstvo. Prosimo, da bi ga bili vredni!

J. P.

Mladinstvo na Nemškem in na Slovenskem. Vprašanje o medsebojnih odnosih med nemškim in slovenskim mladinskim gibanjem se je pri nas že večkrat obravnavalo, četudi več ali manj mimogrede. V zadnji številki „Križa“ je isto vprašanje načel Drago Ulaga in je prišel do zaključka, da obstajajo med obojim gibanjem bistvene razlike: „pri Nemcih težnja k naravi, pri Slovencih težnja k Bogu.“ U. misli, da „niti toliko niso vplivali Nemci na nas, kakor so Angleži na nje“ (176). Četudi uvidevam potrebo, da se jasno poudarja izvirnost našega mladinstva nasproti vsem, ki vidijo v njem le posnetek tujega gibanja, se mi vendar omenjeno stališče zdi preveč enostransko in neosnovano.

Nemška kultura je na nas brez dvoma močnejše vplivala kakor pa je angle-

ška kultura na nemško. Zato je jasno, da je tudi naše mladinsko gibanje tako slično nemškemu, ker je oboje nastalo iz odpora proti več ali manj sličnim razmeram, v katerih smo poprej živeli. Ta sličnost, ki je že dana s sožitjem v istem kulturnem svetu, prav nič ne moti izvirnosti našega gibanja, ki je svojo svojstvenost ohranilo in je tuje vplive organsko prilikovalo svojim potrebam. Izvirnost moti le površno in nesamostojno posnemanje tujih vzorcev, kjer se lastna dejavnost in darovitost ne more uveljaviti.

Kar se pa tiče navedene bistvene razlike med nemškim in slovenskim mladinstvom, se mi zdi, da je U. razen socialne prezrl tudi religiozno plat nemškega mladinstva. Če bi le pomislil, kako silen razmah je nemško katoliško mladinstvo, ki ga U. niti ne omenja, dalo liturgičnemu gibanju in religioznemu življenju med Nemci, bi o tej bistveni razliki ne govoril.

M. D.

Križarstvo je v pravem pomenu besede katoliški pojav, ki ima svojo upravičenost najprej v objektivni večnosti, potem šele v drugotni časovnosti. Vse, kar živi iz drugotnega vira, je ali prvemu podrejeno sredstvo ali pa križarstvu nasproti usmerjen pokret.